

Conceptul
Programului de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în
anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia

Denumirea documentului

Programul de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia

Tipul documentului de politici publice care se propune a fi elaborat

În conformitate cu p. 5 al Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, HG 386/2020, „Documentele de politici publice sunt de două tipuri – strategia și programul”. Prezentul document reprezintă Conceptul Programului de dezvoltare cu emisii reduse până în 2030 și a fost elaborat în corespundere cu exigențele HG 386/2020.

Problema abordată

Clima pământului se schimbă vertiginos, consecințele fiind din ce în ce mai resimțite pe parcursul ultimelor decenii. Spre exemplu, unul din principalii indici climaterici – temperatura medie de la suprafața pământului a crescut cu 0,74°C față de anul 1950. Cu un grad înalt de probabilitate, valoarea acestui indice către anul 2100 poate fi în limitele unei medii de 1,8-4°C. Este de menționat că aceste schimbări pot avea un impact ireversibil asupra procesului evolutiv de dezvoltare a vieții pe Pământ. Conform ultimului Raport al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC, 2014), „Este foarte probabil ca valurile de căldură să apară mai des și să dureze mai mult, iar evenimentele de precipitații extreme vor deveni mai intense și frecvente în multe regiuni. Oceanul va continua să se încălzească și să se acidifice, iar nivelul mediu global al mării să crească”.

Sunt dovezi certe că încălzirea globală este, în cea mai mare parte, rezultatul activității umane, manifestată prin emiterea gazelor cu efect de seră (GES) (dioxid de carbon, metan, protoxid de azot și altele).

Cu referire la Republica Moldova, în ultimii 130 de ani temperatura medie anuală a crescut cu peste 1.0 °C. Drept urmare, seceta și inundațiile de proporții au devenit fenomene tot mai frecvente, lăsând un impact profund asupra economiei și societății. Din cele 38 de episoade de secetă sezonieră constatate oficial începând cu anul 1945, 13 episoade îi revin perioadei de după anul 2000, iar 9 dintre acestea au avut un asemenea grad de cuprindere teritorială, încât au fost catalogate ca fiind catastrofale. Așa cum este menționat în proiectul Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, consecința cea mai directă a climei mai aride, care se prefigurează în următoarele decenii, va fi reducerea productivității culturilor agricole, inclusiv a grâului, porumbului, strugurilor, legumelor, culturilor tehnice și furajere, cu un gradient nord-sud pronunțat în magnitudinea impactului.

Pentru combaterea fenomenului de schimbare a climei se cer eforturi globale comune, la care trebuie să se alăture și Republica Moldova. Conferința XXI a Părților la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice (CONUSC), care s-a desfășurat la Paris în anul 2015, a stabilit un plan de acțiuni pentru limitarea încălzirii globale „mult sub” 2 °C, exprimat în Acordul de la Paris, pe care Republica Moldova l-a ratificat prin Legea Nr. 78/2017. În vederea atingerii scopului Acordului toate Părțile trebuie să întreprindă și să comunice eforturile ambițioase de reducere a emisiilor de GES, expuse în Contribuția Națională Determinată (CND). Republica Moldova a raportat către CONUSC prima sa CND (CND1) la 25 septembrie 2015. Conform acesteia, țara și-a asumat angajamentul de a atinge, până în anul 2030, ținta necondiționată de 64% reducere a emisiilor nete de GES comparativ cu nivelul anului 1990. Angajamentul de reducere a emisiilor ar putea crește până la 78% în mod condiționat, având suportul respectiv al donatorilor.

În vederea atingerii obiectivelor CND1, Guvernul a elaborat și aprobat în anul 2016 Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (SDER 2030), HG 1470/2016. La momentul actual pot fi trasate deja

unele concluzii pe marginea îndeplinirii angajamentelor asumate de țară. SDER a stabilit obiective intermediare de reducere a emisiilor de GES până în anul 2020. Este de menționat, că o altă strategie, Strategia de mediu pentru anii 2014-2023, aprobată prin HG nr. 301/2014, conține de asemenea obiective de reducere a emisiilor de GES către anul 2020, care corespund celor din SDER. Conform estimărilor prealabile, în ansamblu, pot fi constatate anumite reușite privind îndeplinirea obiectivelor trasate către acest an. Conform tabelului de mai jos, în care este prezentat mersul îndeplinirii SDER, Republica Moldova a depășit nivelul planificat de emisii cu doar cca 4%, înregistrând progrese la reducerea emisiilor de GES în sectoarele „Producerea energiei electrice și termice” – cu 19% și Agricultură – cu 26%. Totodată, se înregistrează creșteri însemnate de GES, față de țintele prestabilite pentru anul 2020, în sectoarele „Clădiri” – cu 49%, „Transporturi” – cu 37% și „Procese industriale” – cu 39%.

Tabel: Mersul îndeplinirii SDER aprobată prin HG nr. 1470/2016

Sectoarele	Ținta SDER pentru anul 2020, emisii GES, ktCO ₂ eq	Emisiile estimative de GES efectiv generate în anul 2020, kt CO ₂ eq	Creșterea emisiilor de GES în 2020 față de obiectivul SDER pentru acest an, %
Sectorul energetic, inclusiv:	8796	9370	7
- Producerea energiei electrice și termice	5070	4105	-19
- Clădiri	1727	2574	49
- Transporturi	1999	2730	37
Procese industriale	782	1090	39
Agricultură	2613	1929	-26
Silvicultură	-712	-496	-30
Deșeuri	1437	1590	11
Total național GES, cu Silvicultură	12978	13483	4
Total național GES, fără Silvicultură	13690	13979	2

Notă: Emisiile „efective” pentru a. 2020 au fost obținute prin interpolarea datelor din Inventarul național prealabil al emisiilor de GES disponibil pentru anii 2016-2019.

Necâtând la depășirea emisiilor de GES planificate pentru 2020, Republica Moldova nu se numără printre țările cu cele mai mari restanțe la capitolul Intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră. În anul 2018 aceasta a înregistrat 0.91 kg CO₂/dolari SUA aferent PIB-ului țării, actualizat la nivelul anului 2015, mai puțin decât Rusia (1.12), Ucraina (1.84), Bosnia și Herțegovina (1.26) și Belarus (0.98).

După cum s-a menționat, SDER 2030 în vigoare are scopul să stabilească politica de atingere a angajamentelor formulate în CND1. Totodată, conform Deciziei 1/CP.21 a CONUSC, Părțile a căror CND1 au termenul de până în 2030 (cazul Republicii Moldova), le actualizează o dată la 5 ani, începând cu anul 2020. Urmare a Deciziei 1/CP21, Republica Moldova a actualizat CND (CND2) și a prezentat-o Secretariatului CONUSC la 21.02.2020, aceasta fiind oficial înregistrată și plasată pe platforma Convenției la 04.03.2020. Obiectivul necondiționat de reducere către anul 2030 a emisiilor de GES stabilit în CND2, comparativ cu CND1, a crescut de la 64% la 70% comparativ cu anul 1990, în timp ce obiectivul condiționat este de 88% versus 78%, stabilit în CND1. Astfel, CND2 a Republicii Moldova corespunde cerințelor art. 4.3 din Acordul de la Paris, reflectând o ambiție mai mare și indicând progrese în comparație cu angajamentele asumate în CND1.

Scopul elaborării documentului de politici publice

Scopul elaborării Programului de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia (PDER) constă în atingerea obiectivelor de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră expuse în CND2.

Odată cu stabilirea unor ținte mai ambițioase de reducere a emisiilor de GES, SDER 2030 actuală nu mai poate servi ca mijloc de realizare în deplină măsură a CND2. Astfel, în vederea

atingerii scopului CND2, este necesară actualizarea SDER 2030 în vigoare. Totodată, prevederea pct. 4 din HG 386/2020 stabilește că, ”Documentele de politici publice în vigoare care nu se conformează cu prevederile prezentei hotărâri rămân executabile până la finalizarea termenului prevăzut de implementare, dar nu mai mult de 2 ani de la intrarea în vigoare a prezentei hotărâri”. Drept urmare a acestei clauze, prezentul document reflectă prevederile Programului de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în 2030, în vederea atingerii obiectivelor CND2.

Obiectivul general al Programului de dezvoltare cu emisii reduse până în anul 2030 corespunde celui stabilit în CND2 și urmărește reducerea emisiilor de GES necondiționată cu 70% și condiționată cu 88% comparativ cu anul 1990.

Programul identifică acțiunile-cheie pentru diferite sectoare ale economiei în vederea reducerii emisiilor de GES în comparație cu nivelul înregistrat în anul 1990, an de bază, accentul fiind pus pe eficiența energetică, dezvoltarea surselor regenerabile de energie, aplicarea tehnologiilor performante de producere a cimentului și sticlei, agricultura conservativă, împăduriri și managementul eficient al deșeurilor.

Obiectivele specifice de atenuare către anul 2030 a emisiilor de GES pe sectoare, în mod necondiționat, față de anul de bază sunt următoarele: energie – 81%, transport – 52%, clădiri – 74%, procese industriale – 27%, agricultură – 44%, silvicultură și folosința terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultura (FTSCFTS) – 10%, deșeuri – 14%. Aceste obiective ar putea fi mai ambițioase în condiția obținerii suportului financiar din partea donatorilor internaționali, asistenței tehnice și transferului de tehnologii.

Implementarea Programului, care prevede aplicarea tehnologiilor performante și celor mai bune practici în domeniu, este asociată cu o gamă largă de beneficii: financiare, dar și de dezvoltare, cu impacturi de creare a noi locuri de muncă și oportunități de afaceri, îmbunătățirea calității vieții populației și a mediului ambiant, securitate energetică sporită și, nu în ultimul rând, standarde de mediu mai bune și o securitate ecologică sporită. În urma implementării Programului vor beneficia atât cetățenii, entitățile economice, cât și țara în ansamblu. Documentul va asigura o coeziune sporită între ramurile economiei naționale orientate spre reducerea emisiilor de GES și a consumului de combustibili fosili.

Concordanța cu Strategia națională de dezvoltare, Planul național de dezvoltare, Cadrul bugetar pe termen mediu etc.

Programul va contribui la realizarea angajamentelor expuse în Acordul de Asociere RM-UE, care la Art. 95 al Capitolului XVII ”Politici Climatice”, prevede elaborarea și aprobarea de către Republica Moldova a unor măsuri pe termen mediu și lung de reducere a emisiilor de GES.

Programul se conformează obiectivelor proiectului Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, care acordă atenție sporită problemei schimbărilor climatice. În conformitate cu SND „Moldova 2030”, o calitate mai înaltă a vieții presupune atingerea unor progrese durabile și largi sub aspect social pe 10 dimensiuni, inclusiv calitatea mediului. Strategia „Moldova 2030” accentuează că schimbarea climei afectează toate domeniile de dezvoltare ale statului. Majoritatea sectoarelor sunt vulnerabile la schimbările climatice și sunt afectate de fenomenele extreme prezente pe teritoriul țării. În acest context, trebuie promovate măsuri de adaptare la fenomenul schimbărilor climatice și de reducere a emisiilor de GES.

Programul susține atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă, specificate în Strategia „Moldova 2030” oferind context național strategic eforturilor de atenuare pentru care țara primește suport internațional. Acesta conține un set de măsuri destinate să contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, la cuantificarea reducerii corespunzătoare a emisiilor pentru fiecare măsură, precum și costul asociat implementării acestora. Documentul înglobează măsurile și principiile *economiei verzi* în procesele de producție din ramurile economiei naționale, astfel contribuind la îmbunătățirea calității mediului și, respectiv, a

nivelului de trai al populației. Acest mod de dezvoltare va spori procesul de decuplare a creșterii economice de degradarea mediului.

Conform estimărilor prealabile, în vederea atingerii obiectivelor necondiționate de reducere a emisiilor de GES către anul 2030, vor fi necesare cca 8.3 miliarde dolari SUA, inclusiv: în sectorul producerii energiei electrice și termice – 2.9 miliarde dolari SUA; transporturi, inclusiv drumuri – 3.1 miliarde dolari SUA; clădiri – 2.3 miliarde dolari SUA; industrie – 200 milioane dolari SUA; agricultură – 873 milioane dolari SUA; silvicultură – 33 milioane dolari SUA și deșeuri - 151 milioane dolari SUA. Pentru atingerea obiectivului condiționat de reducere a emisiilor de GES către 2030, vor fi necesare adițional cca 2.6 miliarde dolari SUA, conform evaluărilor.

Este important de menționat că măsurile care stau la baza determinării necesităților de finanțare corespund politicilor, programelor și planurilor de dezvoltare ale Republicii Moldova, inclusiv sectoriale, descrise pe larg în Raportul Bial Actualizat al Republicii Moldova către CONUSC (2018), precum și celor aprobate sau aflate în proces de dezbateri/ avizare în perioada 2018-2020. Disponibilitatea sumelor în cauză nu presupune întreprinderea unor eforturi adiționale din partea bugetului de stat decât cele expuse sau prevăzute în politicile, programele și planurile sus menționate. Finanțarea respectivă are, în principal, proveniență privată sau creditară, aceasta din urmă fiind expusă în acordurile semnate sau prevăzute. Astfel, construcția instalațiilor pentru producerea energiei electrice pe bază de surse regenerabile va fi efectuată de companiile private, costul investițiilor și de operare fiind incluse în tariful reglementat de ANRE, suportat, în cele din urmă, de consumatori. Promovarea transportului eficient energetic (electric, hibrid) deja are loc prin aplicarea politicii fiscale adecvate față de importul vehiculelor de mână a doua, acesta din urmă fiind descurajat.

Realizarea Programului nu prevede depășirea limitelor de cheltuieli și investiții pe sectoare prevăzute de Cadrul bugetar pe termen mediu (2021-2023), aprobat prin HG nr. 776/2020. La elaborarea Programului se va ține cont de ultimele evoluții ale situației economice și sociale la nivel local și regional, în special în contextul pandemiei de COVID-19 și consecințelor/impactului acesteia pe termen mediu și lung asupra societății și economiei. Sectoarele cele mai afectate de măsurile de combatere a răspândirii COVID-19 sunt: transport, turism, hoteluri și restaurante, cultură și divertisment, comerț. Este evident că încetinirea activității acestora duce și la reducerea emisiilor de GES.

Perioada de implementare a Programului cuprinde anii 2021-2030. Instituția coordonatoare a Programului este Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, acesta fiind și autorul documentului, structurat conform exigențelor stipulate în Hotărârea Guvernului Nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Posibilele consecințe și riscuri în cazul lipsei Programului

Lipsa unui document actualizat, care ar stabili politicile și activitățile de reducere a emisiilor de GES, așa cum acestea sunt formulate în CND2, obiectivele de reducere a emisiilor de GES pe sectoare, indicatorii de monitorizare, riscurile anticipate și măsurile de diminuare sau înlăturare a acestora, va conduce la neîndeplinirea angajamentelor asumate de țară față de CONUSC și Acordul de la Paris.

Este important de subliniat că instituțiile financiare internaționale angajate în finanțarea proiectelor din domeniul schimbărilor climatice condiționează, de regulă, sprijinul său de prezența unui document oficial privind dezvoltarea cu emisii reduse care ar reflecta CND2. Lipsa acestuia frânează sau, în genere exclude, atragerea investițiilor și donațiilor externe în sector. Programul, după conținutul său, va permite de a înțelege mai bine căile de creștere economică planificate și necesitățile de sprijin financiar sau tehnic, spre reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră pe termen lung. Documentul va contribui la sporirea transparenței, la stimularea

schimbului de informații și a lecțiilor învățate, la creșterea încrederii între țări și la recunoașterea internațională a acțiunilor climatice. Lipsa Programului defavorizează țara în obținerea de finanțări atractive din partea donatorilor și nu contribuie la creșterea încrederii în a fi parte la acțiunile concertate spre atingerea obiectivelor CONUSC de reducere a GES.

Perioada planificată pentru elaborarea documentului de politici publice

Proiectul Programului va fi elaborat în perioada aprilie – mai 2021 având suportul PNUD, acordat în cadrul proiectului EU4Climate

Părțile implicate

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului este actorul de bază în această lucrare. El poartă responsabilitate pentru elaborarea Programului, precum și pentru promovarea acestuia spre aprobare, iar după intrarea în vigoare a documentului – responsabil pentru monitorizarea, raportarea și verificarea acțiunilor prevăzute de Program. Dat fiind faptul că Programul prevede activități de reducere a emisiilor în sectoarele energie, transporturi, clădiri, industrie, agricultură, silvicultură și deșeuri, la faza de pregătire a proiectului de document spre aprobare, acesta va fi consultat în ordinea legal stabilită, iar în procesul de implementare vor fi implicate, în principal:

1. Ministerul Economiei și Infrastructurii
2. Ministerul Finanțelor
3. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

La realizarea Programului vor participa agenții economici, autoritățile centrale și locale, societatea civilă și cetățenii.